

Anna Sadurska

PROBLEMATYKA I HISTORIA BADAŃ PALMYRY

Historia badań archeologicznych w Palmyrze liczy ponad 250 lat. W porównaniu z innymi sławnymi „sites”, jak np. Pompeja, nie jest to specjalnie długi okres. Jeśli natomiast wziąć pod uwagę wyjątkową niedostępność miejsca odgradzonego od świata pustynią i niskim stopniem cywilizacji zamieszkujących ją plemion, należy stwierdzić jakąś wyjątkową atrakcyjność tych właśnie ruin i tych śladów antycznej kultury, przyciągających zainteresowanie uczonych od połowy XVIII wieku. Równocześnie jednak można zauważyć inne zjawisko. Oto historia owych badań pod względem ilościowym nie wykazuje imponujących rezultatów, zwłaszcza jeśli chodzi o publikacje. Uderza również skromna ilość monografii w typie *Pompei in Leben und Kunst* ujmujących całościowo zespół odkrytych zjawisk, a więc rekonstruujących w sposób możliwie dokładny, na aktualnym etapie badań, rozwój palmyreńskiej kultury i sztuki, lub chociażby, w sposób bardziej statyczny — jeden z jej okresów. Aby zrozumieć przyczyny tego stanu rzeczy należy pokrótce wyjaśnić niezwykle złożoną problematykę badań Palmyry.

PROBLEMATYKA PRZEDMIOTU BADAŃ I PROBLEMY BADAWCZE

Palmyra jest, jak dotąd, najklasycyźniejszym przykładem społeczności powstałej i rozwijającej się na granicy dwóch kultur: Wschodu i Zachodu, pod ich stale krzyżującymi się wpływami. Dowodów dostarcza zarówno język (narzecze aramejskie z licznymi zapożyczeniami z języka arabskiego, greckiego i łaciny), jak sztuka (architektura hellenistyczno-rzymska z zapożyczeniami mezopotamskimi), religia (panteon bóstw semickich, arabskich i synkretycznych semicko-greckich) i wreszcie kultura materialna (ubiór partyjski i hellenistyczno-rzymski). Jeśli chodzi o kulturę duchową, a zarazem laicką skazani jesteśmy jedynie na hipotezy z dużym marginesem prawdopodobieństwa, ale np. istnienie teatru utrzymanego w czystym rzymskim kanonie architektonicznym wskazuje na wystawianie sztuk klasycznych, a w każdym razie zbliżo-